

Balša Delibašić

Mogućnosti za upotrebu koncepta angažmana u promišljanju sporta

Namera ovoga rada jeste da ukaže na mogućnost za propitivanje angažmana kroz sport. U definisanju angažmana se polazi od definicije iznete u Platformi angažmana koju je kreirala Grupa za društveni angažman Instituta za filozofiju i društvenu teoriju Univerziteta u Beogradu. Pod društvenim angažmanom Grupa podrazumeva svaku kolektivnu praksu koju karakteriše određeno konstitutivno ‘dvostruko kretanje’, odnosno refleksija o postojećim društvenim normama i delanju, te sledstveno tome delanje u pravcu ili protiv njihove modifikacije ili promene. U ovako postavljenoj koncepciji, nezavisno od svog usmerenja, angažman uvek podrazumeva promišljanje o postojećim normama i pravilima društvenog delanja.¹

Iako je analitički potencijal ovakvog koncepta široko primenljiv, prilikom propitivanja samog odnosa sporta i angažmana javlja se problem razumevanja samih normi u sportu. Jer kao što i intuitivno možemo pretpostaviti, a što će kasnije biti i teorijski potkrepljeno, sport podrazumeva dobrovoljnost u pogledu prihvatanja normi. U tom smislu, zamisao ovog rada jeste da prikaže kakav je odnos normi u sportu i da li postoji prostor da se one promišljaju i dalje menjaju. Ovakva vrsta propitivanja, usmeravaće ujedno pažnju i na vrednosti, jer je, zbog specifičnog odnosa sporta i normi, neophodno osvetliti i odgovor na pitanje da li postoje vrednosti koje su inherentne samom sportu nezavisno od društvenog konteksta.

Sam koncept angažmana neće biti dodatno problematizovan, već je cilj da se kroz ovakvo njegovo razumevanje osvetli prostor za dalje propitivanje odnosa sporta i angažmana, pa je u tom smislu fokus ovog rada usmeren na sport. U radu polazimo od definicije sporta

¹ Group for Social Engagement Studies, *Research Platform for 2017-2020* (unpublished).

Bernarda Suitsa iz dva razloga. Prvi je ta što je rad ovog kanadskog filozofa jedan od kamena temeljaca filozofije sporta, a drugi je da upravo njegova stanovišta omogućavaju da se nadovežemo na radove Roberta Simona i Viliijama Morgana koji će nam omogućiti odgovor na pitanje o mogućnosti za dalje promišljanje odnosa angažmana i sporta.

Normativnost i sport

Suitsovo najpoznatije delo jeste *Grasshoppers. Games. Life and Utopia* (Skakavac, Igre, Život i Utopija), i predstavlja vrlo atipično filozofsko štivo pisano u obliku drame između Skakavca (lik iz Ezopove basne kod nas poznate kao “Cvrčak i mravi”) i njegovih učenika. Suits se nadovezuje na radnju poznate Ezopove basne, ne bi li kroz nju opisao važne pojmove kao što su igra, rad i utopija. Zapravo, “prvi čin” ove drame predstavlja razgovor između Skakavca i njegovih učenika koji mu nude hranu kako bi preživio zimu. Skakavac odbija ovu ponudu i ističe kako žali što je uopšte i mrave zamilio za pomoć – jer smatra da ukoliko bi i prihvatio pomoć svojih učenika, ili pak pristao da radi, oni više ne bi bio skakavci u svojoj biti. Suits koristi ove likove kako bi pokazao kako je život posvećen radu smoponištavajući, dok je jedino pravdanje za rad: život posvećen igri.² Suits je najveću pažnju u ovom delu posvetio pojmu igre, kao putu ka potpunom ostvarenju dokolice, koji pak postavlja naspram pojma rada: tako je po njemu rad aktivnost sa instrumentalnim vrednostima, dok je igra aktivnost sa osobitim vrednostima za one koji su uzeli učešća u njoj.³

Ključni koncept Suitsove analize je pojam igre, i on je za nas od posebne važnosti. On igru (a game) definiše kao aktivnost usmerenu na ostvarivanje određenog stanja stvari, u kojoj se služimo samo sredstvima koja su dopuštena pravilima, a gde pravila zabranjuju korišćenje

² Bernard Suits, *The Grasshopper : Games, Life, and Utopia* (Toronto: University of Toronto Press, 1978), 161-62.

³ Ibid., 161.

učinkovitijih sredstava u korist manje učinkovitih sredstava, i gde su takva pravila prihvaćena samo zato što čine tu aktivnost mogućom. No, šta predstavlja izbor neefikasnih sredstava? Suits nas vraća na to da je igranje igara drugačije od rada. Sam rad karakteriše kao „tehničku aktivnost“ u kojoj agent nastoji da iskoristi najefikasnija raspoloživa sredstva za postizanje željenog cilja. Pošto i igre, smatra on, imaju ciljeve, očigledno je da se sredstva koja se koriste u igrama nisu najefikasnija. Sledstveno tome, igre su aktivnosti usmerene ka cilju u kojima su namerno izabrana neefikasna sredstva.⁴

Evidentno je da postoji poseban odnos pravila i ciljeva igre. Cilj nije samo da se postigne gol ili koš ili npr. pređe ciljna linija u atletskim takmičenima, već da se to uradi u skladu sa posebnim pravilima. Dakle, kod tehničke aktivnosti (rad) kraj možemo postići i ukoliko prekršimo pravilo, dok je kod igri stvar drugačija.⁵ Svako kršenje pravila sprečava nas u postizanju cilja. Ukoliko su pravila prekršena, prvobitni cilj postaje nemoguć za postizanje. Nismo u mogućnosti da iskreno pobedimo u igri ukoliko varamo, jer u tom slučaju mi nismo ni igrali, i samim tim nismo ni bili u mogućnosti da pobedimo. U tom smislu, pravila se prihvataju jer pokoravanje ovim pravilima omogućava igranje same igre. Ali u odnosu na druga pravila, uzmimo na primer moralna pravila, stvar se razlikuje. Ukoliko se ponašamo moralno, mi poričemo mogućnost da ubijemo ili na primer da lažemo, jer to smatramo pogrešnim. Političar na primer neće lagati jer to smatra pogrešnim, ili smatra dugoročno neisplativim, ali ga laganje ne sprečava da bude političar. U moralnosti poslušnost pravilima čini akciju ispravnom, ali u igrama je čini akcijom.

⁴ Ibid., 22.

⁵ Ibid., 24.

Suts u definisanju igara uključuje četiri elementa⁶:

1. **Pre-luzorne ciljeve** (od ludus lat.). Suits razlikuje tri vrste ciljeva koje najlakše možemo da sagledamo ukoliko ih objasnimo na primeru atletske trke. Prvi je pomenuti preluzorni cilj - najprostije rečeno, to znači preći ciljnu liniju prvi, i to je po Suitsu “određeno ostvarivo stanje stvari”. Drugi je luzorni cilj – i to je zapravo ostvarivanje ovog preluzornog cilja, ali poštujući pravila. U tom smislu, ne možemo doći na cilj korišćenjem prečica ili kroz aktivnosti koje su suprotne pravilima. Treći cilj je samo učestvovanje u trci (iz zadovoljstva, zbog slave, novca,..), ali po Suitsu ovo mogu biti ciljevi samog takmičara, ali ne mogu biti ciljevi same aktivnosti tj igre. Suits uzima najjednostavniju verziju cilja, kao onu koja je potrebna za definiciju, budući je drugi cilj obuhvaćen njegovim upućivanjem na sredstva koja su unutar pravila. Dok treći uopšte ne uzima u obzir smatrajući da on nema nikakvu ulogu u prirodi igara iako može imati u sociologiji igranja.⁷
2. **Sredstva** kojima se taj cilj može postići; odnosno, dopuštene načine za postizanje preluzornog cilja (pobeda u igri je moguća ukoliko postignemo preluzorni cilj dopuštenim sredstvima)
3. **Pravila** koja ograničavaju i propisuju određena sredstva (npr. pravila koja zabranjuju splitanje protivnika u trci ili postizanje gola rukom u fudbalu). Ova pravila on naziva konstitutivnim pravilima. Igre obično imaju i druga pravila, koja on naziva „pravilima veštine“ (npr. udvajanje igrača u košarci), ali ona ne definišu samu igru.

⁶ Graham McFee, *Sport, Rules, and Values : Philosophical Investigations into the Nature of Sport* (London: Routledge, 2004), 17-18.

⁷ Ibid., 18-19.

4. Suits ide dalje i uvodi nešto što naziva *luzornim stavom* kao element koji ujedinjuje ostale elemente u koherentnu formulu igranja igara. Njime objašnjava upravo ovaj dobrovoljni pristanak da se cilj postiže koristeći se isključivo definisanim sredstvima, a ne drugim efikasnijim. Ili kako on to definiše: svesno prihvatanje konstitutivnih pravila u cilju omogućavanja aktivnosti definisanim tim pravilima.⁸

Po Suitsu igrati igru znači biti angažovan u pokušaju da se ostvari specifično stanje [prelusory goal], koristeći samo sredstva dozvoljena pravilima [lusory means], gde su pravila zabranila upotrebu efikasnijih sredstava u korist manje efikasnih [constitutive rules], i gde se pravila prihvataju samo zato što čine aktivnost mogućom [lusory attitude].⁹

Kada sumira sve, on jednostavno definiše igru kao: „dobrovoljni čin savladavanja nepotrebnih prepreka“.¹⁰

Iako će kasnije delimično revidirati svoje stavove, on u *Grasshoppersu* sport smatra za vrstu igri koja ima određene drugačije karakteristike u odnosu na ostale igre, ali se koncept igara i dalje odnosi na same sportove.¹¹ Suits navodi četiri karakteristike sportova koja ga odvajaju od drugih igara. Prva karakteristika je da su sportovi igre veština, čime ih razdvaja od igara na sreću. Druga je da su sportovi igre upravo fizičkih veština. Treća karakteristika je stabilnost, odnosno institucionalizacija koja obezbeđuje dugovočenost sporta. I poslednja karakteristika je nešto što bismo u najkraćem mogli opisati kao širaku prihvaćenost što znači da sport nije igra koja se igra u uskom krugu zainteresovanih.¹²

⁸ Ibid., 17-18.

⁹ Suits, *The Grasshopper*, 41.

¹⁰ Ibid.

¹¹ "Tricky Triad: Games, Play, and Sport," *Journal of the Philosophy of Sport* 15, no. 1 (1988).

¹² McFee, *Sport, Rules, and Values : Philosophical Investigations into the Nature of Sport*, 18-19.

Samo definisanje sporta, premda to može delovati čudno, nije od posebne važnosti iza nas. Suštinski, od ključne važnosti za nas je definisanje igara koje Suits predlaže, a sama definicija igara se odnosi i na sportove – naročito u *Grasshoppersu*. Njegov naglasak na ulozi konstitutivnih normi u postavljanju nepotrebnih prepreka skreće pažnju na pojam igara kao aktivnosti koje se preduzimaju i vrednuju iz temelja zbog izazova koji norme stvaraju. Suits tako sugerše da je suočavanje s izazovima igara suštinski vredna ljudska aktivnost i da život koji čini igranja igara može biti ono što nazivamo utopijom. Čak i ako ne prihvatimo ovu posljednju tačku, možemo priznati intristični interes sportista za suočavanje s izazovima koji su nametnuti pravilima.¹³

Intristične vrednosti sporta

Suitsova definicija sporta, odnosno definicija igara koja je širi skup od sporta nam služi da bi otvorili sledeće pitanje koje je ključno za nas, a radi se o načinu na koji se pravila primjenjuju i menjaju u sportu. Svakodnevna praksa nam pokazuje da se pravila često ne primenjuju onako kako su napisana, ili čak da u pojedinim situacijam pravila koja su važeća nisu dovoljna da odgovore na date potrebe, te tada prisustvujemo interpretaciji određenih pravila. Iskustvo pokazuje da se često dešava interpretacija normi koje nisu propisane, već su nastale kroz praksu određenog sporta. Ova se praksa unutar filozofije sporta naziva etosom sporta, i imao karakteristiku svih drugih etosa – da se stalno menja.¹⁴ Obzirom da nas zanimaju izvori promena i interpretacija pravila neophodno je dati odgovor na samu svrhu sporta. Samo razumevanje svrhe sporta moe da omogući odgovor na pitanje o promeni pravila sporta. Jer kako pojedini

¹³ Robert L. Simon, Cesar R. Torres, and Peter F. Hager, *Fair Play : Sports, Values, and Society* (Boulder: Westview Press, 2015).

¹⁴ Matija Mato Škerbić and Ivana Zagorac, "Sport, Igra, Svrhovitost," *Crkva u Svijetu* 53, no. 3 (2018): 364.

autori ističu, ukoliko se zna svrha sporta, onda se norme na osnovu kojih prosuđujemo o moralnosti aktera u sportu rukovode razumevanjem svrhe sporta.¹⁵

Uzmimo u obzir primer taktičkog prekršaja u košarci. Na košarkaškim mečevima u egal završnicama, igrači tima koji brane napad će često iz strateških razloga načiniti prekršaj nad igračima tima koji predvodi napad. Ideja je da ih dovedu na liniju slobodnih bacanja u nadi da će protivnički tim promašiti slobodno bacanje, te da će tako proći efikasnije nego li da brane napad. Suštinski, prekršaj predstavlja kršenje pravila igre. No ukoliko svi igrači koji su uključeni u ovu aktivnost razumeju da postoji mogućnost taktičkog prekršaja, te svoje taktike prilagođavaju ovoj stvarnosti, postavlja se pitanje da li je taktičko fauliranje sastavni deo igre ili kršenje pravila.

U tom smislu se čini neophodnim osvrnuti se na nekoliko ključnih koncepcija sporta, koje imaju i normativnu i evaluacijsku funkciju. One nam pružaju mogućnost da definišemo glavne karakteristike sporta, ali nam pružaju i normativni okvir na osnovu kojeg moralno ocenjujemo sport. Zato ćemo u nastavku izložiti neka viđenja o tome da li sport u svojoj suštini poseduje jednu vrstu unutrašnjih, sebi svojstvenih vrednosti.

Internalizam i Eksternalizam

Ona stanovišta koja se podvode pod eksternalizam odbacuju pretpostavku da je sport nezavistan izvor ili osnova etičkih principa ili vrednosti. Postoje eksternalisti koji prihvataju mogućnost da sport igra važnu ulogu u naglašavanju vrednosti koje već postoje u kulturi, i da kroz socijalizaciju učesnika i posmatrača čini da te vrednosti prihvate kao svoje. Prema ovom uglu gledanja vrednosti koje sport promovise, su izražene ili reflektovane već postojeće vrednosti društva. Sledeći Simonovu interpretaciju ovog stanovišta: u dominantno kapitalističkom

¹⁵ Ibid.

društvu, sport može da istakne takve kapitalističke vrednosti kao kompetitivnost i rivalstvo, ili da u slabo individualističkim društvima reflektuje vrednosti timskog rada.¹⁶

Na drugoj strani su internalističke perspektive. Internalizam, suprotno eksternalizmu, drži do toga da je sport sam po sebi važan izvor ili baza za etičke principe i vrednosti, i da može da ima značajan stepen autonomije od šireg društva, i da kao takav može da izrazi set svojih vrednosti koji mogu biti u sukobu sa vrednostima koje su dominantne u širem društvu. U tom pravcu ide i Vilijam Morgan koji u svom važnom delu *Leftist Theories of Sport* (Levičarske teorije sporta) brani ideju „besplatne logike“ sporta, ističući da sport nužno ne preslikava vrednosti dominantne u drugim sferama.¹⁷

Internalizam ipak ne bi trebalo uzimati kao viđenje da su interne vrednosti sporta jedinstvene ili da nemaju osnovu u širim etičkim principima. Zapravo, smatra Morgan, pored toga što ključne vrednosti sporta nisu puki odraz vrednosti koje su popularne društvu, one nisu ni nezavisne, već su međusobno povezane.

No, može se postaviti pitanje zašto je razlikovanje eksternalizma i internalizma važno za konkretne probleme koje smo pomenuli ranije? Upravo, ukoliko su stanovišta internalizam tačana, onda principi, implicirani suštinskim karakteristikama sportskih takmičenja, mogu da proizvedu moralno relevantan okvir za razrešavanje moralnih pitanja koja proističu iz samih sportskih praksi.

Formalizam

Formalizmom se nazivaju one pozicije koje karakterišu igru kroz elemente kao što su pobjeda ili poraz ili ih definišu kroz dozvoljene ili nedozvoljene poteze. Suštinski formalizam definiše igru kroz formalne strukture i konstitutivna pravila. Suitsova polazišta jesu primer

¹⁶ Simon, Torres, and Hager, *Fair Play*.

¹⁷ William J. Morgan, *Leftist Theories of Sport : A Critique and Reconstruction* (Urbana: University of Illinois Press, 1994), ch, 5.

formalizma. U širem smislu formalizam je gledište da igre (i opet je važno napomenuti i sportovi koji jesu igre fizičkih veština) jesu definisane pravilima i da su neshvatljive bez konteksta tih pravila.¹⁸

Zašto su ova polazišta bitna? Bitna su jer daju odgovor na pitanja o prirodi igara, i zato smo i počeli ovo analizu od Suita. Formalizam kao takav ima i normativne implikacije. I tu se ponovo vraćamo na problem varanja u sportu. Da bismo pobedili moramo da igramo, a pošto ne igramo ukoliko varamo sledstvenom tome ne možemo ni da pobedimo. Dakle, čini se važnim formalističko polazište jer nam omogućava da sagledamo prirodu igre, ali i da ovakovo određenje može imati normativne implikacije. Problem je što ovako okarakterisan formalizam manjka upravo u normativnim resursima koji bi se pozabavili mnogim moralnim problemima vezanim za sport.¹⁹

Konvencionalizam

Polazište konvencionalizma je da svaki sport treba razumeti kao kombinaciju pravila i konvencija.²⁰ Konvencionalizam, ko kritika formalizma nudi dve značajne kritike formalističkih stanovišta. Prvi je ignorisanje implicitnih konvencije koje su primenjene na određeni sport. Drugi je da je formalizam neadekvatan kao resurs za moralnu procenu sporta. Ukoliko kao primer uzmemo već pomenuto taktičko fauliranje, konvencionalisti kažu da upravo konvencija u košarci dozvoljava takve faulove kao legitimne strateške poteze u okviru igre. Baš zato što igrači prihvataju konvenciju i svaki tim zna da će drugi tim napraviti strateški faul u određenim momentima igre, nijedan od ta dva tima nema neki vid prednost nad drugim. Stoga, strateško

¹⁸ Simon, Torres, and Hager, *Fair Play*.

¹⁹ William J. Morgan, "Conventionalism and Sport," in *Routledge Handbook of the Philosophy of Sport*, ed. M. J. McNamee and William John Morgan (Abingdon: Routledge, 2015).

²⁰ Robert L. Simon, "Theories of Sport," in *The Bloomsbury Companion to the Philosophy of Sport*, ed. César R. Torres (London: Bloomsbury, 2014), 88.

fauliranje nije varanje, nego pre opravdana praksa i opšte prihvaćena socijalna konvencija u okviru te prakse.²¹

Dakle, prema stanovištu konvencionalizma, „etos igre“ jednako je važan za razumevanje sporta kao i konstitutivna pravila. Konvencionalisti takođe sugeriršu, da se igre gotovo nikada ne igraju strogo prema pravilima. Upravo, iako formalisti mogu tvrditi da oni koji namerno krše pravila ne igraju igru, kolektivno iskustvo sporta sugeriše drugačije.

Prema tome, konvencionalisti nadograđuju formalističku poziciju na taj način što definišu sportove kao igre fizičke veštine u kojima konstitutivna pravila stvaraju prepreke za postizanje luzornog cilja, čije je dosezanje regulisano konvencijama koliko i pravilima.²²

Druga zamerka se suštinski odnosu na to da formalizam ima veliki problem sa ključnim pitanjem promene pravila: Na osnovu čega ćemo procenjivati zahteve za promenom pravila? Ukoliko imamo zahtev da se u košakru uvede pravilo da se svaki prekršaj u poslednjih nekoliko minuta meča kažnjava isključivanjem igrača koji je napravio prekršaj na 30 sekundi bez mogućnosti zamene, na koji način bi procenili da li je zahtev opravdan? Nema sumnje da bi uticao na promenu postojeće konvencije, ali se postavlja pitanje da li takav zahtev čuva suštinu košarke kakvu poznajemo?²³

Tako dolazimo do problema, da li onda socijalne konvencije mogu biti izvor vrednosti u sportu? Iako su konvencionalisti dali doprinos shvatanju sportske prakse kroz istraživanje uloga etosa i kulturnog konteksta igara, ostaje pitanje da li etos ima normativnu snagu? Konvencionalizam sugeriše da u donošenju etičkih odluka u sportu podupiremo i pravila i konvencije koje se primenjuju u sportu u kontekstu društvenog okruženja u kojem se nalaze. Prema tome, kada procenjujemo moralnost unutar sporta trebamo slediti dominantne društvene

²¹ Simon, Torres, and Hager, *Fair Play*.

²² Simon, "Theories of Sport," 88.

²³ "Internalism and Internal Values in Sport," *Journal of the Philosophy of Sport* 27, no. 1 (2000): 4-5.

prakse koje okružuju sport u svojoj kulturi.²⁴ Ali čak i naprimera taktičkog fauliranja nije jasno da li je samo postojanje konvencija rešilo pitanje taktičkih prekršaja. Šta raditi sa kritičarima strateškog fauliranja? Oni se protive široko rasprostranjenoj praksi kao i konvencionalnim shvatanjima na kojima je ta praksa osnovana i tvrde da centralne vrednosti implicitne u logici sporta zahtevaju reformu postojećih konvencionalnih ponašanja.²⁵

Zapravo, sada uviđamo, da konvencionalizam ima isti problem koji upućuje formalizmu, te se sa pravom možemo pitati da li konvencionalizam može bolje nego striktni formalizam da odgovori na procenu predloženih promena pravila i konvencija jednog sporta. Kad se dešava promena na bolje? Čini se da je konvencionalizam odbranljiv jedino ukoliko biramo da održimo postojeće konvencije od daljih promena.

Široki Internalizam: pristup Roberta Simona

Filozof sporta Robert Simon, nastoji da sa pozicije odbrane internalizma nadomesti nedostatke formalizma i internalizma kojeg naziva "uskim internalizmom". Simon nastoji da proširi formalistički pristup. Zapravo on svoje polazište naziva "širokim internalizmom", ali će se ovaj pristup široko usvojen nazivati i interpretivizam. I to pod uticajem Rolanda Dvorkina. Dvorkinov pristup u pravnim naukama, sugeriše da se, osim pravnih pravila, sudije takođe moraju oslanjati na različita načela tumačenja i primjene pravila koja se često moraju međusobno sameravati kako bi se došlo do najboljeg tumačenja zakona.²⁶ Interpretivizam je upućen na norme i principe svojstvene samoj ideji sporta. Ovi principi nisu samo socijalne konvencije; vec

²⁴ Ibid., 4.

²⁵ Ibid., 5.

²⁶ "Theories of Sport," 90.

mogu da pruže bazu za kritikovanje postojećih socijalnih konvencija. Ti principi nisu formalna pravila igre.²⁷

Rasel tvrdi da se moramo odmaći od formalnih pravila i nudi nešto što bi se moglo nazvati interpretacijom pravila. I kaže: „moramo pokušati razumeti i protumačiti pravila igre i stvoriti koherentan i principijelan prikaz njene svrhe pokušavajući predstaviti igru u najboljem svetlu.“ Odnosno, pravila treba tumačiti na takav način da vrednosti utkane u luzorni cilj ne narušavaju već odražavaju kroz njega.²⁸ Oslanjajući se na Rasela, Simon ukazuje na vrednosti sporta koje su racionalno izolovane i njegovu samu svrhu, kao za okvir za rešavanje problema u normativnim dilemama. Tvrdi da „postoje temeljni principi koji bi mogli biti ugrađeni u opšte teorije sporta ili (pr)ocene sporta kao prakse”.²⁹ Ovakav interpretivizam, je shvatanje da pored konstitutivnih pravila sporta, postoje i drugi resursi koji su povezani sa sportom, a koji nisu ni socijalne konvencije ni moralni principi koji su samo odraz dominantnog moraliteta u društvu. Ovi resursi, koji uključuju moralne uslove i estetske zahteve kao što su nalozi da se izbegne estetski ružna igra, kao npr. igra sa preteranim fauliranjem.³⁰ Simonova ideja je: “da se racionalnim putem izdvoji suština sporta za koju se svi koji praktikuju sport slažu da postoji, a koja bi potom poslužila kao normativna osnova za moralno postupanje u sportu.”³¹ Svako posebno tumačenje je opravdano ukoliko se dobro uklapa ili objašnjava ključne karakteristike sporta ili samu svrhu. Odnosno, pružanjem uverljivog prikaza nepotrebnih prepreka ustanovljenih konstitutivnim pravilima, intepretacija predstavlja sport u svom najboljem svetlu.

Obuhvat konvencionalizma i internalizma: perspektiva Viliijama Morgana

²⁷ Simon, Torres, and Hager, *Fair Play*.

²⁸ Simon, "Internalism and Internal Values in Sport," 7.

²⁹ *Ibid.*, 14.

³⁰ *Ibid.*

³¹ Škerbić and Zagorac, "Sport, Igra, Svrhovitost," 365.

Osnovni problem sa Simonovom koncepcijom je što je sama suština sporta previše apstraktna, pa su dojeti pozivanja na njeno racionalno apstrahovanje upitni. Tako će Morgan nastojati da je poveže sa kontekstom van samog sporta. Iako filozof sporta Vilijam Morgan delimično stoji i na ovoj interpretivističkoj poziciji – pa odatle njegov komentar o „besplatnoj logici“ sporta – on takodje tvrdi da mnogi internalisti (uključujući i Roberta Simona) prebrzo odbacuju konvencionalizam. Čak i kada se Morgan slaže sa osnovnim prigovorima konvencionalizmu, on to naziva površnim konvencionalizmom, i pokušava da uvede nešto što i se zvalo *duboki konvencionalizam*, kako bi zaobišao ove prigovore.³² Dakle, osnovni prigovor konvencionalizmu je da mu nedostaju resursi koji bi dozvolili moralnu ili estetsku kritiku sporta: konvencije bi možda mogle da budu moralno prihvatljive, ali ne moraju da budu. Slično tome, one mogu i ne moraju da regulišu sport na estetski prihvatljiv način. Morgan, međutim, drži do toga da ovaj prigovor konvencionalizmu ne uspeva da napravi razliku između površnih (što on naziva koordinišućim) konvencija i dubokih konvencija. Prve mogu da uključuju neke uobičajene, prihvaćene stavove, kao što su „Gubitnički tim u košarkaškoj utakmici može namerno da faulira protivničke igrače da bi time zaustavio vreme i naterao protivnike na liniju za slobodna bacanja u cilju održanja vođstva.“³³ No, kao što je veći broj autora isticao, konvencija ne mora biti opravdana samo zato što je prihvaćena.

Značajan je njegov argument da uz površne konvencije postoje i duboke konvencije koje poseduju kritičnu snagu. Ove konvencije izražavaju osnovnu teoriju sporta da kritička refleksija ukazuje na najbolji smisao razvijenih konvencija. Prema Morganu, ove društvene prakse se razlikuju prema istorijskim-socijalnim kontekstima u kojima su nastale. Prema tome, taktičko fauliranje u košarci može biti moralno prihvatljivo u rekonstrukciji poluprofesionalne etike koja

³² William J. Morgan, "Broad Internalism, Deep Conventions, Moral Entrepreneurs, and Sport," *Journal of the Philosophy of Sport* 39, no. 1 (2012): 70-79.

³³ Ibid.

dominira u savremenom američkom sportu. No ono takođe može biti uzeto i kao totalno neetičko u sportskom kontekstu koji je dominirao npr. u višoj klasi Engleske, kasnog devetnaetog i dvadesetog veka.³⁴

Tako, prema Morganu, široki internalizam, kakav je Simon predstavio zahteva od nas da nadmašimo socijalne i kulturne okvire u koje smo ugradjeni i da gledamo na sport sa neistorijskog „pogled niotkud“ koji u realnosti nije moguć.³⁵

Zaključak

Sam Morganov pristup je prilično kompatibilan i možda pretpostavlja široki internalizam koji zahteva od nas da otkrijemo najbolju sveukupnu interpretaciju sportskih praksi u datom socijalno-kulturnom kontekstu. Spor između Morgana i pisaca kao su Rasel, Nikolas Dikson, i Simon, nije između internalizma i eksternalizma ili između širokog internalizma i neinterpretativnih pristupa; nego da li se interpretiranjem mogu opravdano prevazići nesaglasnosti nastale u različitim socijalnim kontekstima i postati univerzalno prihvatljive.³⁶ Čini se da se i široki internalisti i duboki konvencionalisti slažu da ukoliko želimo da razumemo i vrednujemo sportske prakse moramo da uđemo u interpretativni proces koji od nas zahteva prvo da izađemo iz okvira formalnih pravila, a zatim i da razvijemo okvir koji je baziran ili na principima (Simon) ili na dubokim konvencijama (Morgan). Naposljetku, čini se i da se upravo ovde javlja prostor za refleksiju o postojećim normama i delanju, i mnogo bitnije: ostavlja se prostor da se ide u pravcu njihove modifikacije ili očuvanja. Oba pristupa, i Simonov i Morganov, dopuštaju kritiku postojeće sportske prakse, ili na temelju kršenja principa sporta ili kršenja

³⁴ "Interpretivism, Conventionalism, and the Ethical Coach " in *The Ethics of Coaching Sports : Moral Social and Legal Issues*, ed. Robert L. Simon (Boulder: Westview Press, 2013), 66-73.

³⁵ Simon, Torres, and Hager, *Fair Play*.

³⁶ Ibid.

dubokih društvenih konvencije utkanih u našu trenutnu istorijsku sportsku praksu. Stoga se čini, razložnim primeniti predstavljeni koncept angažmana na dalja promišljanja sportskih normi, praksi i moralnih dilema koje se javljaju.

Literatura

- Dixon, Nicholas. "Internalism and External Moral Evaluation of Violent Sport." *Journal of the Philosophy of Sport* 43, no. 1 (2016/01/02 2016): 101-13.
- Group for Social Engagement Studies. *Research Platform for 2017-2020*. unpublished.
- Hyland, Drew. "Early in the Morgan: Leftist Theories of Sport." *Sport, Ethics and Philosophy* 12, no. 4 (2018/10/02 2018): 339-47.
- McFee, Graham. *Sport, Rules, and Values : Philosophical Investigations into the Nature of Sport*. London: Routledge, 2004.
- Morgan, William J. "Broad Internalism, Deep Conventions, Moral Entrepreneurs, and Sport." *Journal of the Philosophy of Sport* 39, no. 1 (2012/05/01 2012): 65-100.
- . "Conventionalism and Sport." In *Routledge Handbook of the Philosophy of Sport*, edited by M. J. McNamee and William John Morgan, 35-52. Abingdon: Routledge, 2015.
- . "Interpretivism, Conventionalism, and the Ethical Coach ". In *The Ethics of Coaching Sports : Moral Social and Legal Issues*, edited by Robert L. Simon, 61-78. Boulder: Westview Press, 2013.
- . *Leftist Theories of Sport : A Critique and Reconstruction*. Urbana: University of Illinois Press, 1994.
- Simon, Robert L. "Internalism and Internal Values in Sport." *Journal of the Philosophy of Sport* 27, no. 1 (2000/05/01 2000): 1-16.
- . "Internalism and Sport." In *Routledge Handbook of the Philosophy of Sport*, edited by M. J. McNamee and William John Morgan, 22-34. Abingdon: Routledge, 2015.
- . "Theories of Sport." In *The Bloomsbury Companion to the Philosophy of Sport*, edited by César R. Torres, 83-97. London: Bloomsbury, 2014.
- Simon, Robert L., Cesar R. Torres, and Peter F. Hager. *Fair Play : Sports, Values, and Society*. Boulder: Westview Press, 2015.
- Škerbić, Matija Mato, and Ivana Zagorac. "Sport, Igra, Svrhovitost." *Crkva u Svijetu* 53, no. 3 (2018): 359-74.
- Suits, Bernard. *The Grasshopper : Games, Life, and Utopia*. Toronto: University of Toronto Press, 1978.
- . "Tricky Triad: Games, Play, and Sport." *Journal of the Philosophy of Sport* 15, no. 1 (1988/05/01 1988): 1-9.